

ПЕРЕДМОВА

Література для дітей та юнацтва – художні твори різних родів і жанрів, що адресовані читачу відповідної вікової категорії, задовольняють його емоційні, естетичні й етичні запити, можуть мати подвійну рецепцію (дитина й дорослий), взаємозалежні від законів, властивих художній словесності взагалі. У колі дитячого читання вона є тим ядром, навколо якого перебувають твори про дітей, твори-адаптації для дитячого читання і власне творчість самих дітей (дитяча література). Маючи особливого адресата, вона взаємозалежиться віковим критерієм, апелює до емоційної сфери дитини, увиразнює етико-моральні орієнтири.

Активізація дослідження літератури для дітей та юнацтва в незалежній Україні свідчить про посилення уваги науковців, тенденцію до контекстуального осмислення літератури для юного читача. У дослідженнях Уляни Баран, Ірини Бойцун, Ольги Будугай, Оксани Гарачковської, Сергія Іванюка, Тетяни Качак, Наталі Марченко, Лідії Мацевко-Бекерської, Наталі Резніченко, Богдани Салюк, Наталі Сидоренко, Олени Чепурної, Оксани Цалапової представлені літературознавчий, дидактичний, рецептивний інтерпретаційні підходи до осмислення того чи того літературного факту. Наукові студії репрезентують основні тенденції розвитку літератури для дітей та юнацтва в Україні й водночас накреслюють коло питань, що потребують подальшої розробки вітчизняною теорією та історією літератури.

У XXI столітті проблеми української літератури для дітей та юнацтва обговорювались на наукових і науково-практичних конференціях: «Візуалізація образу дитини у літературі» (Львів, 2007), «Література для дітей і про дітей: історія, сучасність, перспективи» (Бердянськ, 2008), «Література для дітей та юнацтва як основа для еволюції національної соціокультурної політики України», «Література для дітей та юнацтва в соціокультурному контексті розвитку суспільства» (Львів, 2010), «Література для дітей та юнацтва: інші / інакші, чужі / свої діти» (Львів, 2011), «Література для дітей та юнацтва: стан, тенденції, перспективи» (Івано-Франківськ, 2012), «Література для дітей та юнацтва в сучасному культурно-освітньому просторі: тенденції, проблеми, перспективи» (Рівне, 2013), «Дитяча література у мультикультурному світі» (Миколаїв, 2014), «Література для дітей та юнацтва: історія, теорія, практика» (Львів, 2015). Стрімкий розвиток української літератури для дітей та юнацтва в останні десятиліття, з'ява масиву текстів традиційних жанрово-стильових структур, їх збагачення новими утвореннями, посилення уваги літературознавців, критиків, соціологів, працівників видавництва до творчості для дітей дають підстави говорити про неї як про яскраве й самобутнє явище.

Осібнo варто наголосити на діяльності **Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва**, заснованому 2009 року у Львові. Серед основних завдань, що поступово реалізуються цією організацією, – популяризація української книжки для дітей та юнацтва; виділення національних літературних явищ в історії української літератури для дітей та юнацтва; піднесення конкурентоспроможності української книжки, виявлення нових авторів і творчих ініціатив, здійснення організаційної, творчої та практичної допомоги в їх розвитку та реалізації. Переважна більшість наукових заходів з проблем літератури для дітей та юнацтва в останнє десятиліття (міжнародний «мандрівний» симпозіум «Література. Діти.

Час», наукові конференції, семінари у Львові, Рівному, Миколаєві, Івано-Франківську, Києві) проведена з ініціативи Президента Центру Уляни Баран та членів Центру – Тетяни Качак, Лілії Овдійчук, Олександра Пронкевича, Людмили Грицик, Віталіни Кизилової та ін.

У квітні 2016 року в Києві відбулася наукова конференція **«Сучасна дитяча література: напрямки досліджень, тенденції, проблеми»**, організована Центром спільно з кафедрою теорії літератури, компаративістики і літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (завідувач кафедри – проф. Людмила Грицик) та Національним музеєм літератури України. У ній узяли участь науковці (Людмила Грицик, Борис Шалагінов, Олена Романенко, Уляна Баран, Тетяна Качак, Богдана Салюк, Мирослава Прихода, Олена Ісаєва, Жанна Клименко, Наталія Богданець-Білоskalенко, Анжела Мельник, Лариса Лебедівна, Оксана Панько, Лілія Овдійчук та ін.), видавці (Василь Теремко, Наталя Трохим), письменники (Зірка Мерзатюк, Катерина Штанко, Наталя Марченко, Наталя Трохим, Ірина Мацко, Галина Рис), вчителі-методисти загальноосвітніх шкіл Києва. На конференції обговорювалися питання підходів до інтерпретації й аналізу художнього твору для дітей, змісту шкільних курсів української та зарубіжної літератури, змістового наповнення підручників тощо.

Робота круглого столу **«Сучасна дитяча література. Яка вона? Чого очікують читачі?»**, організована проф. Людмилою Грицик, увиразнила актуальні для сучасного читача теми й проблеми, що репрезентовані у творчості письменників. Дискусія **«Навіщо дитячій книзі науковий дискурс»** (модератори – Уляна Баран і Мирослава Прихода) була зосереджена навколо питань модернізації вивчення біографії письменників у шкільному курсі літератури, понятті сучасного читача, його рецептивного середовища, шляхів популяризації читання в Україні. У рамках соціокультурного проекту **«Вся Україна Читає Дітям»** членами Ради Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, експертами з методик читання Наталею Трохим, Тетяною Качак, Лілією Овдійчук проведено майстер-класи з інтерактивного читання для студентів Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка.

Приємною подією стала презентація підручника **«Українська література для дітей та юнацтва»** доцента ДВНЗ **«Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»**, члена Ради ЦДЛДЮ Тетяни Качак (м. Івано-Франківськ). Гала-презентація **«Дорослі таємниці дитячих письменників»** (модератор – Наталя Марченко, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу теорії та методики біобібліографії Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, провідний бібліограф науково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України для дітей, автор-координатор інтернет-ресурсу **«Ключ»**, член Ради ЦДЛДЮ, м. Київ) мала на меті розкрити особистості Галини Малик, Володимира Рутківського, Марії Морозенко та інших авторів творів для дітей, увиразнити їх місце в історико-культурному контексті сучасності.

Завдяки активній діяльності Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва відновив свою роботу часопис **«Література. Діти. Час»**, що є історико-теоретичним і методичним майданчиком для формування дискурсу літератури для дітей, її студіювання як самодостатнього літературного феномену.

Шостий випуск часопису «Література. Діти. Час» укладений за матеріалами **Всеукраїнської наукової конференції «Українська література для і про дітей: історичні здобутки й тенденції розвитку»** (11 жовтня 2016 року, м. Старобільськ, Луганська обл.), організованої і проведеної кафедрою філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка» спільно з Центром дослідження літератури для дітей та юнацтва. У конференції взяли участь понад 50 науковців із різних куточків України: Київ, Львів, Дрогобич, Івано-Франківськ, Ужгород, Рівне, Суми, Глухів, Запоріжжя, Кривий Ріг, Кропивницький, Харків, Бердянськ, Старобільськ (Луганська обл.). Під час роботи конференції було розглянуто наступні питання: жанрово-стильова специфіка творів для і про дітей; українська література для дітей та юнацтва і світовий контекст; категорії символу й архетипу в літературі для дітей та юнацтва; міждисциплінарні студії літератури для і про дітей; вивчення літератури для і про дітей в освітніх закладах України.

У своїх наукових розвідках учасники конференції зачіпали актуальні проблеми літератури для дітей та юнацтва, пов'язані з теоретичними питаннями її функціонування й розвитку: Уляна Баран «Дитяча та підліткова література: процеси ідеологічної та естетичної канонізації-деканонізації», Віра Пушко «Еміграційна література для дітей та юнацтва: генеза, розвиток, модифікації». Методичний напрям репрезентовано доповідями Лідії Мацевко-Бекерської «Світова література як простір (не)(про)(до)читання в методичному дискурсі сучасної школи», Віталіни Кизилової «Новітня література для дітей та юнацтва в контексті оновлення змісту навчальних програм для початкової школи», Наталії Мордовцевої, Марії Починкової «Творче опрацювання художнього твору на уроках літературного читання в початковій школі» й ін. Варто відзначити представлені на розсуд аудиторії праці Галини Сабат «“Учителем школа стоїть”: статті Івана Франка про освіту і виховання», Тетяни Пінчук «Твори Івана Франка для і про дітей», підготовлені до ювілейної річниці Каменяра. На особливу увагу заслуговують дослідження, пов'язані із специфікою творів для дітей на історичну тематику: Марина Варданян «Національні концепти “свого” в історико-пригодницьких жанрах для юнацтва української діаспори», Оксана Цалапова «Гімн українському козацтву в пригодницькій повісті В. Злотопольця та І. Федіва “Життя і дивовижні пригоди козака Миколи на безлюдному острові”», Світлана Негодяєва «Трансформація поетики козацького епосу в рецепції Валерія та Наталі Лапікурів у повісті-фентезі “Чарівна брама”».

Особливий інтерес викликала робота круглого столу «Література для дітей та юнацтва в контексті проблем реформування мовно-літературної освіти в Україні» (Уляна Баран, Віталіна Кизилова, Віра Пушко, Наталія Мордовцева, Марія Починкова, Тамара Маркотенко, Лариса Мельник, Світлана Рудь, Нінель Правова та ін.), де обговорювались актуальні проблеми оновлення програм для початкової школи й кола дитячого читання, накреслювались перспективні напрями методичної роботи ВНЗ і школи, спрямованої на допомогу вчителю-словеснику.

Представлені в шостому збірнику «Література. Діти. Час» матеріали увиразнюють місце літератури для дітей та юнацтва в новітньому літературознавстві, прокреслюють місце й роль художньої творчості для дітей у формуванні літературно-освітньої компетенції дитини.

Кизилова В. В., доктор філол. наук, професор